

**THEEWATERSKLOOF MUNISIPALITEIT: BEGROTINGSREDE 2019/2020 –
2021/2022: UITVOERENDE BURGEMEESTER RAADSDAME CHRISTELLE
VOSLOO: 28 MEI 2019**

INLEIDING

Speaker, ek lê vandag die finale begroting vir 2019/2020, en die twee opeenvolgende jare, ter tafel vir oorweging en goedkeuring deur die Munisipale Raad van Theewaterskloof Munisipaliteit.

My opmerkings vandag moet as aanvullend tot my toespraak, tydens die voorlegging van die konsepbegroting op 27 Maart 2019, beskou word. Daarin het ek deeglik op die volgende gefokus:

- Die agtergrond waarteen die begroting opgestel is.
- Die wyse waarop die GOP en Begroting geïntegreer is en die mate waartoe GOP-behoefte in die Begroting reflekteer.
- Kerninvloede op die begroting en spesifiek die effekte wat die volgende sake op owerheidsinkomste en dienslewering het:
  - Krimpende staatsubsidies aan munisipaliteite.
  - Die Munisipaliteit wat nie elektrisiteit aan al TWK se dorpe voorsien nie.
  - Sekere agentskapsdienste wat gedeeltelik of geensins befonds word nie.

Die realiteit is steeds soos dit was toe ek dit in Maart aan u voorgehou het en dit het die raad toenemend gedwing om te begroot op inkomste wat die munisipaliteit uit belastinge en tariewe hef. Die las op belasting- en dienstebetalers neem weliswaar toe, maar die owerheid kan dit nie verhoed tot tyd en wyl tradisionele inkomste herstel of ander bronne beding is nie.

HERSTEL VAN INKOMSTES

Oor die herstel van tradisionele bronne en die skep van nuwes, kan ek u die versekering gee dat die owerheid dit met ywer met gepaste forums sal opneem. Ons sal vir seker vir SALGA en Nasionale en Provinsiale interregeringsliggame by die gesprek betrek. Ons sal dit direk en indirek met CoGTA opneem omdat sinvolle inkomste, owerhede se sukses bepaal met die bereiking van doelwitte van die Nasionale Ontwikkelingsplan en die “Back-to-Basics”-benadering.

In sy eerste rede as staatshoof het President Cyril Ramaphosa Saterdag deurgans na die beginsels van die NOP verwys en as die vader van die plan kan ons uitsien dat die President ‘n tydperk van groei en ontwikkeling sal inlei. Een van die NOP se kernpilare is effektiewe en volhoubare Munisipale regering en dienslewering. Ek is seker dat die president die befondsing van munisipaliteite as ‘n prioriteit sal verklaar. Na afloop van die verkiesing en die naweek se gebeure is daar hoop en sal ons elke geleentheid wat vir ons Munisipaliteit daaruit voortspruit, aangryp.

FOKUS VAN DIÉ REDE

Vandag verskuif my fokus na:

- Die finale fases van die samestelling van die GOP en Begroting vir 2019/2020 en die twee opeenvolgende jare.
- Die begrotingskommentaar wat belangegroepe ingedien het.

In 2006 is ek tot die Raad verkies en sedertdien was ek betrokke by die ontwikkeling van 12 begrotings. Weens 'n gebrek aan hulpbronne en vanwee omvattende publieke verwagtinge was die samestelling van dié begroting besonders uitdagend. Die gemeenskap en belangegroepe het meer as ooit tevore aan die begrotings en GOP-ontwikkelingsprosesse deelgeneem en hul verwagtinge het druk geskep.

Begrotingsinteraksie met belangegroepe in die onderskeie sektore het uitgebrei en gesprekke, en selfs onderhandelinge, het toegeneem. Van die gesprekke het nog verlede week plaasgevind. In die maande wat volg sal die gesprekke met belangegroepe vroeër begin en meer gereeld plaasvind. Weens volhoubaarheidsuitdagings was die finalisering van dié begroting die mees uitdagende sedert 2006.

VERANDERDE OMGEWING

Speaker, verlede jaar het ek in die finale begrotingsrede verduidelik hoe die omgewing, waarin munisipaliteite hulle sake verrig, verander het. Die veranderinge het momentum gekry en 'n jaar later is die veld selfs meer herdefinieer. Interne en eksterne sake, wat die owerheid se prestasie beïnvloed; en die uitvoering van die munisipaliteit se kernmandate en dienslewering nadelig raak, het in intensiteit toegeneem.

KONSULTASIES

Sedert die konsepbegroting vir publieke kommentaar en insette gepubliseer is, het omvattende publieke-deelname- en konsultasieprosesse op alle vlakke plaasgevind. Na die publisering van die konsepbegroting het wyksraadslede, direkteure en bestuurders die konsep-GOP en –Begroting aan alle wykskomitees wyke, voorgehou; en dit aan die publiek verduidelik en met hulle bespreek.

Die konsultasies met die publiek en belangegroepe was meestal konstruktief. Uiteraard is daar kommer oor die beperkinge van die en toekomstige begrotings, maar die meerderheid gemeenskappe en belangegroepe het begrip getoon vir sake wat die GOP en Begroting dikteer. Tydens die konsultasies is veral die volgende bespreek:

- Prosesse wat gevolg is om die GOP en Begroting saam te stel.
- Interne en eksterne faktore wat die begroting en GOP beïnvloed het.
- 'n Oorsig van die finale GOP en begroting.
- Die impak van die Begroting op dorpe en sektore.
- Die impak van die GOP en Begroting op alle huishoudings, van deernis tot welgestelde gesinne.

BESWARE EN KOMMENTAAR

Alle voorstelle en kommentaar op die munisipaliteit se konsepbegroting is deeglik oorweeg. Die voorstelle en besware het veral te make met die:

- Verhoging in belastinge en diensetarië.
- Bekostigbaarheid van die munisipale rekening.
- Klarigheid oor **kruissubsidiering**.
- Kapitaalspandering.

Na alle insette oorweeg is, het die munisipaliteit die Begroting en GOP gefinaliseer en is kernbehoefte in die GOP in die Begroting opgeneem. Speaker, die besware en insette wat ons ontvang het, spreek van kommer oor die koste van Munisipale dienste en belastinge, maar dit reflekteer begrip vir die uitdagings waarmee die munisipaliteit moet stoei om die begroting te laat klop. Dit blyk dat die publiek grootliks bewus is van die feit dat die owerheid, wat hulpbronne betref, nie veel bewegegruimte gehad het met die samestelling van die finale begroting nie.

GOP IN BEGROTING

Dit is jammer dat slegs 'n beperkte aantal GOP-prioriteite, weens onvoldoende hulpbronne, in die Begroting opgeneem kon word.

TESOURIE VOORSRIFTE EN EFFEK OP BEGROTING

Die Verbruikersprysindeks (CPI in Engels) voorspel 'n 3 tot 6% toename in inflasie en in Omsendskrywe 93 van die MFMA word aangedui dat munisipaliteite se verhogings nie buite die band mag val nie. Betreffende die finale begroting is die 6% styging in tariewe binne die band van 3 en 6% wat die Nasionale Tesourie voorskryf. Ten spyte van dalende inkomste uit sekere bronne en die toename in infrastruktuur-agterstande het die Munisipaliteit binne die band gebly. Om dit te vermag moet die Munisipaliteit uitgawes in die konsepbegroting met 'n verdere 3% sny. Die elektrisiteitsbegroting is in pas gebring met NERSA se verhoging van 13.07% en ESKOM se tariewe vir grootmaataankope. Vakante poste is herprioritiseer en slegs kritiese poste sal ingevolge bepaalde tydsrame gevul word.

BEGROTINGSYFERS

Die begrote inkomste vir 2019/2020 is R551.6 Miljoen en die kapitale begroting beloop R130.5 Miljoen. Die totale begroting is dus R682.2 Miljoen.

Die verhoging in belastinge en tariewe is soos volg:

- Eiendomsbelasting 6%
- Elektrisiteit 13.07%
- Water 24%
- Sanitasie 6%
- Afvalverwydering 6%

Speaker, die waterverhoging klink astronomies. Maar in 2018/2019 was die munisipaliteit se wins op water 27% en in 2019/2020 sal dit 20.6% wees. Die persepsie dat die Munisipaliteit groot winste uit water maak is verkeerd. Om 'n moontlike Dag Zero te verhoed moes die Munisipaliteit addisionele bronne ontwikkel. Daarvoor is lenings aangegaan wat nou terugbetaal moet word. Overberg Water het hulle watertarief met 21% aangepas en die Munisipaliteit moet dit aan die verbruiker deurgee. Daarbenewens hef Overberg Water ook 'n droogtetarief.

In vergelyke met 2018/2019 sal die Munisipaliteit se inkomste uit water met R2M afneem en uitgawes met R1M toeneem. Dit is die gevolg van Overberg Water se verhoogde tariewe, lenings wat gedolg moet word en watergebruik wat bykans met 50% verminder het. Die Munisipaliteit verkoop dus baie minder water. Sommige verbruikers het hul afhanklikheid van Munisipale water afgeskaal en ander het heeltemal van ons waternetwerk wegbeweeg. Die effek van die 24% tariefverhoging in water op ongesubsidieerde huishoudings is maandeliks net sowat R90 meer as tevore.

Die owerheid handhaaf steeds fase 2 waterbeperkings, wat net met 'n nasionale instruksie opgehef kan word. As dit dié winter genoegsaam reën en die droogtetariewe afgeskaf word sal water aansienlik goedkoper word. Ons hoop en bid dus vir goeie winterreëns.

Speaker, ek weet die begroting reflekteer die werklikhede waarin die munisipaliteit funksioneer, maar nie noodwendig die omvang van die behoeftes wat by die publiek en belangegroep bestaan nie.

FOKUS OP SKULDVORDERING

'n Saak wat nou aandag moet geniet, is die verhalings van skuld. Wanbetalings, om watter redes ookal, kan nie 'n dag langer geduld word nie. Die munisipaliteit kan nie langer dienste lewer en uitgawes aangaan sonder om daarvoor betaal te word nie. Vanjaar gaan die owerheid toenemend van alle intervensies gebruik maak om skuld te verhaal. Minister Tito Mboweni het dit hard en duidelik gestel dat as jy dit gebruik moet jy daarvoor betaal.

IMPAK VAN BEGROTING

Speaker, ek besef ons spreek, met die begroting, wat ek vandag ter tafel lê, nie naastenby al die behoeftes in Theewaterskloof aan nie. Met die operasionele en kapitale fondse tot ons beskikking, bied ons egter aan Theewaterskloof se mense die beste begroting waartoe ons in staat is. Die begroting vir 2019/2020 en die twee opeenvolgende jare sal daarin slaag om:

- Armoede te verlig en gemeenskapskapasiteite en –stabiliteit te ontwikkel.
- Ekonomiese groei en ontwikkeling te versnel.
- Sosiale kohesie in gemeenskappe te verhoog.
- Funksionele dienslewering deur middel van grootmaat- en mikro-infrastruktuur in stand te hou.

Ek glo dat dié begroting die owerheid in staat sal stel om sy mandate ten opsigte van goeie regering en volhoubare dienslewering na te kom.

SLOTOPMERKINGS

Speaker, die GOP en Begroting vir 2019/2020 en die twee opeenvolgende jare is gereed om geïmplimenteer te word. Ek lê die finale Begroting en GOP vir 2019/2020 en die twee opeenvolgende jare aan die Raad voor sodat hulle dit kan oorweeg en goedkeur. Ek doen dit in terme van die voorskrifte van Item SC08/2018, bladsye 212 – 511; Item SC06/2018, bladsye 1 – 82: besware en voorstelle wat in verband met die konsepbegroting ontvang is; asook in terme van die volgende bylaes:

- Bylaag “A” – bladsye 445 – 511: Finale lys van tariewe vir 2018/2019.
- Die tweede hersiene weergawe van die Vierde Generasie GOP vir 2017 – 2022.
- Die Raadsresolusie op bladsye 213 – 214 van die agenda.

ERKENNING

Dankie aan die Raad en Amptenary vir hulle harde en konsensieuse werk om die GOP en Begroting vir 2019/2020 en die twee opeenvolgende jare te voltooi. Speaker, die GOP en Begroting is die gevolg van spanwerk tussen die raad, amptenare, gemeenskappe en ook belangegroepes van die sektore in Theewaterskloof.

Die Begroting en GOP is, onder andere die gevolg van uitgebreide publieke insette en die nougesette aanbod van publieke deelnameprosesse in die munisipale wyke en aan belangegroepes. Dit is die gevolg van bydraes van talle rolspelers in die openbare- en privaatsektore. Ek bedank almal vir hul samewerking om die begroting op te stel.

Ek dank ons Hemelse Vader vir die krag, insig en wysheid wat Hy ons geskenk het om die taak te voltooi. Sonder Sy hulp sou niks moontlik wees nie.

Die mees intense werk lê egter nou voor wanneer die GOP en Begroting geïmplimenteer moet word en ek wens almal, wat daarby betrokke is, sterkte en krag toe.

Baie dankie/Thank you/Enkosi

RAADSDAME CHRISTELLE VOSLOO
UITVOERENDE BURGEMEESTER
2019/05/27